

SENAT DE BELGIQUE**SESSION DE 1993-1994**

12 OCTOBRE 1993

**Proposition de loi concernant
le nom de famille de l'enfant**

(Déposée par M. Pataer et consorts)

DEVELOPPEMENTS

«Le nom est un vocable désignant une personne.»
 (René Dekkers, *Handboek van Burgerlijk Recht.*)

Le droit de porter un nom est un droit civil qui, dans notre système juridique, remonte à un texte assez ancien, à savoir le décret du 6 fructidor an II (25 août 1794). L'article 1er de ce décret précise qu'aucun citoyen ne pourra porter de nom ni de prénoms autres que ceux exprimés dans son acte de naissance et que le nom patronymique est celui que l'acte de naissance attribue au père. On ne s'écarte de ce principe que lorsque seule est établie la filiation maternelle de l'enfant en question. Dans ce cas, l'enfant porte le nom de sa mère (art. 335 du Code civil).

La loi du 31 mars 1987 modifiant diverses dispositions légales relatives à la filiation a largement supprimé les discriminations entre les enfants dits légitimes et les enfants dits naturels, autrement dit entre les enfants issus du mariage et ceux nés hors mariage. Toutefois, pour ce qui est de l'attribution du nom, une importante différence subsiste entre les deux catégories d'enfants, si bien qu'en dépit de la loi du 31 mars 1987, l'enfant qui porte le nom de sa mère risque de s'entendre taxer d'enfant «naturel» et d'être

BELGISCHE SENAAT**ZITTING 1993-1994**

12 OKTOBER 1993

**Voorstel van wet betreffende
de familienaam van het kind**

(Ingediend door de heer Pataer c.s.)

TOELICHTING

«De naam is het woord dat een persoon aanduidt.»
 (René Dekkers, *Handboek van Burgerlijk Recht.*)

Het recht op een naam is een burgerlijk recht dat in ons rechtssysteem teruggaat op een vrij oude tekst: het decreet van 6 fructidor jaar II (25 augustus 1794). In artikel 1 van dit decreet staat dat niemand andere namen mag dragen dan die welke in de geboorte-akte vermeld staan en dat de familienaam het gevolg is van afstamming langs vaderszijde. Van dit principe wordt alleen afgeweken voor een kind waarvan de afstamming alleen vaststaat langs moederszijde. In dat geval draagt het kind de familienaam van zijn moeder (art. 335 van het Burgerlijk Wetboek).

De wet van 31 maart 1987 tot wijziging van een aantal bepalingen betreffende de afstamming heeft in belangrijke mate de discriminaties weggewerkt tussen de zogenoemde «wettige» en «natuurlijke» kinderen, met name de kinderen geboren buiten of binnen een huwelijk. Met betrekking tot de naamgeving is er evenwel een belangrijk verschil tussen beide soorten van kinderen blijven bestaan. Een kind dat de naam draagt van de moeder dreigt als het ware gebrandmerkt door het leven te gaan als «natuurlijk» kind

marqué à vie. Quant à la mère, elle risque toujours de se voir accorder l'étiquette de mère célibataire, qu'elle le veuille ou non.

Pour supprimer ces discriminations, on a déposé jadis une proposition de loi permettant aux parents de choisir librement le nom de famille de leurs enfants (Doc. Chambre, n° 566, 1982-1983). L'inconvénient de cette proposition venait de la nécessité d'introduire, en cas de dissens, un recours devant le juge, qui aurait probablement, dans la plupart des cas, respecté la tradition, en choisissant le nom du père-époux plutôt que celui de la mère-épouse.

Une autre solution pourrait consister à attribuer à chacun un double nom, auquel cas les enfants nés hors mariage porteraient, comme deuxième nom, le nom de leur grand-père ou de leur grand-mère.

Elle a été défendue par le professeur Katlijn Malfliet (*De Nieuwe Maand*, avril 1993). Ses inconvénients sont toutefois évidents. Elle ne favorise pas la simplicité des choses et ne peut aucunement empêcher l'abrévement probable du nom dans la vie de tous les jours.

Pour écarter, dans l'attribution du nom, toute discrimination entre les enfants, pour éliminer toute cause de désaccord entre les parents et pour éviter les complications administratives, nous proposons que tout enfant porte simplement le nom de famille de sa mère.

Nous sommes conscients du fait que la loi proposée n'est pas conforme à la résolution 78/37 sur l'égalité des époux en droit civil, adoptée le 27 septembre 1978 par le Comité des ministres du Conseil de l'Europe. Selon cette résolution, il convient de considérer la possibilité de prendre les mesures nécessaires afin d'accorder aux deux époux des droits égaux en ce qui concerne l'attribution du nom de famille à leurs enfants et de permettre pour ce faire, à l'enfant, de prendre le nom de famille de celui des parents qui ne lui a pas été attribué par la loi. Si notre législation ouvrait cette possibilité, elle compliquerait immuablement les choses et favoriserait l'insécurité juridique.

Soucieux de préserver la sécurité juridique et la simplicité des choses, nous avons également jugé inapproprié de reprendre la disposition de la proposition de loi que Mme De Pauw-Deveen déposa le 31 octobre 1987 (Doc. Sénat, n° 671, 1987-1988), selon laquelle un enfant qui aurait reçu initialement le nom de sa mère, pourrait obtenir sur une simple demande, à sa majorité, l'autorisation de prendre le nom de famille de son père.

«après la lettre» van de wet van 31 maart 1987. Ook de moeder van dit kind zal steeds nadrukkelijk kunnen worden aangewezen, of ze dit nu wenst of niet, als ongehuwde moeder.

Teneinde deze discriminaties weg te werken, werd vroeger een wetsvoorstel ingediend waarbij aan de ouders de vrije keuze van de familienaam voor de kinderen wordt verleend (Gedr. St. Kamer, nr. 566, 1982-1983). Dit voorstel bevatte het nadeel dat, bij onenigheid, een beroep zou moeten worden gedaan op de rechter en dat in de meeste gevallen wellicht de traditie zou worden gerespecteerd dat de naam van de vader/echtgenoot wordt gekozen boven die van de moeder/echtgenote.

Een andere mogelijkheid zou er kunnen in bestaan aan iedereen een dubbele naam te geven, waarbij kinderen geboren buiten een huwelijk als tweede naam de naam van hun grootvader of grootmoeder zouden dragen.

Dit voorstel werd ooit verdedigd door professor Katlijn Malfliet (*De Nieuwe Maand*, april 1983). Ook dit voorstel bevat manifeste nadelen, zoals het gebrek aan eenvoud en de vermoedelijke inkorting van het naamgebruik in de dagelijkse omgang.

Teneinde in de naamgeving elke discriminatie tussen kinderen tegen te gaan, onenigheid tussen ouders te vermijden en administratieve verwikkelingen te ontlopen, stellen we voor dat elk kind gewoon de familienaam van zijn moeder zou dragen.

We zijn er ons van bewust dat dit wetsvoorstel niet in overeenstemming is met de resolutie 78/37 aangaande de gelijkheid van de echtgenoten in het burgerlijk recht, zoals die werd aangenomen door de Ministerraad van de Raad van Europa op 27 september 1978. In die resolutie wordt voorgesteld «de mogelijkheid te overwegen de nodige maatregelen te treffen teneinde aan beide echtgenoten gelijke rechten te verlenen wat betreft de toekennung van een familienaam aan hun kinderen en daartoe aan het kind de mogelijkheid te bieden de familienaam te kiezen van de ouder wiens naam hem niet door de wet werd toegekend». Het opnemen van deze mogelijkheid in onze wetgeving zou eveneens aan het euvel van ingewikkeldheid en van rechtsonzekerheid mank gaan.

Op grond van diezelfde overweging van rechtszekerheid en eenvoud hebben wij het evenmin gepast geoordeeld een artikel over te nemen uit een wetsvoorstel van mevrouw De Pauw-Deveen van 31 oktober 1987 (Gedr. St. Senaat, nr. 671, 1987-1988), waarbij een kind bij zijn meerderjarigheid de familienaam van zijn vader op eenvoudig verzoek zou kunnen aannemen nadat het oorspronkelijk de naam van de moeder had gekregen.

Le principe fondamental qui sous-tend notre proposition de loi est celui qui a été inséré dans notre Code civil par l'article 312 de la nouvelle loi sur la filiation du 31 mars 1987, et selon lequel l'enfant a pour mère la personne qui est désignée comme telle dans l'acte de naissance. Par cette insertion, le législateur a voulu faire référence à l'adage « *mater semper certa est* ». D'ailleurs, selon le même article 312 du Code civil, l'action en contestation n'est pas recevable s'il y a possession d'état conforme à l'acte de naissance.

Au cours de la discussion de la nouvelle loi sur la filiation, au Sénat (3 juillet 1985), on a rappelé que le législateur a voulu faire supporter par la femme toute la responsabilité de la naissance en établissant la maternité par la naissance. Le législateur belge a rejeté ainsi délibérément la possibilité d'une maternité anonyme, prévue par le Code civil français.

En disposant clairement que la filiation maternelle est établie de par la naissance même, le législateur a érigé la femme en première responsable de l'enfant et des soins à lui prodiguer. Il nous semble, dès lors, tout à fait logique qu'il concrétise cette attribution de responsabilité dans l'attribution du nom de l'enfant.

La proposition de loi qui vous est soumise veut d'ailleurs abolir une tradition dépassée qui naquit « à l'âge du gourdin et qui veut que la famille se perpétue par les fils » (*Le premier siècle après Béatrice*, p. 98, Amin Maalouf, 1992).

* * *

PROPOSITION DE LOI

Article premier

L'article 335 du Code civil est remplacé par les dispositions suivantes:

« Article 355. — § 1er. L'enfant dont seule la filiation maternelle est établie ou dont la filiation paternelle et la filiation maternelle sont établies en même temps, porte le nom de sa mère.

§ 2. L'enfant dont seule la filiation paternelle est établie, porte le nom de son père. »

Het fundamenteel uitgangspunt voor ons wetsvoorstel is het principe dat via de nieuwe wet op de afstamming van 31 maart 1987, artikel 312 in ons Burgerlijk Wetboek werd ingevoegd, waarbij de afstamming langs moederszijde vaststaat, zodra de naam van de moeder in de geboorteakte is vermeld. Met die regel heeft de wetgever willen terugrijpen naar het adagium *mater semper certa est*. Hetzelfde artikel 312 van het Burgerlijk Wetboek bepaalt overigens dat de vordering tot betwisting niet ontvankelijk is wanneer het kind een bezit van staat heeft die overeenstemt met de akte van geboorte.

Tijdens de besprekking van de nieuwe wet op de afstamming in de Senaat (3 juli 1985) werd eraan herinnerd dat de wetgever de volle verantwoordelijkheid van de geboorte heeft willen doen rusten op de vrouw door het automatisch vastleggen van het wettelijk moederschap door de geboorte zelf. Daardoor heeft de Belgische wetgever bewust willen afwijken van de mogelijkheid van een anoniem moederschap, zoals dit in het Franse Burgerlijk Wetboek wordt geregeld.

Door in de wet duidelijk te stellen dat de geboorte zelf het bewijs levert van de moederlijke afstamming, werd de verantwoordelijkheid én de zorg voor het kind in de allereerste plaats aan de vrouw gegeven. Het lijkt ons dan ook niet meer dan logisch dat die verantwoordelijkheid ook als het ware wordt gesymboliseerd in de naamgeving van het kind.

Met dit wetsvoorstel willen we overigens een achterhaalde traditie uit de wereld helpen « die teruggaat tot de holemens, die voorschrijft dat families zich voortzetten in de mannelijke lijn » (*Eeuwig zonder vrouwen*, Amin Maalouf, 1993).

Paul PATAER.

* * *

VOORSTEL VAN WET

Artikel 1

Artikel 335 van het Burgerlijk Wetboek wordt vervangen als volgt:

« Artikel 335. — § 1. Het kind wiens afstamming alleen van moederszijde vaststaat of wiens afstamming van vaderszijde en van moederszijde tegelijkertijd komt vast te staan, draagt de naam van zijn moeder.

§ 2. Het kind wiens afstamming alleen van vaderszijde vaststaat, draagt de naam van zijn vader. »

Art. 2

L'article 370, § 3, du même Code est remplacé par la disposition suivante:

«§ 3. L'adoption plénière confère le nom de l'adoptant à l'enfant en le substituant au sien, ou, en cas d'adoption plénière par deux époux, le nom de la femme.

En cas d'adoption plénière, par une femme, de l'enfant ou de l'enfant adoptif de son mari, le nom de l'enfant n'est toutefois pas modifié. »

Art. 2

Artikel 370, § 3, van hetzelfde wetboek wordt vervangen als volgt:

«§ 3. Door de volle adoptie verkrijgt het kind in plaats van zijn naam die van de adoptant of, in geval van volle adoptie door twee echtgenoten, die van de vrouw.

Volle adoptie, door een vrouw, van het kind of adoptief kind van haar man, brengt evenwel geen wijziging in de naam van het kind. »

Paul PATAER.
Lisette LIETEN-CROES.
Francy VAN der WIJLDT.